6

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,

EXPONENS NATURALEM MORBORUM INCANTAMENTIS MAGICIS FALSO ADSCRIPTORUM EXPLANATIONEM.

QUAM,

ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. JOHANNIS WESSELII,

S. S. THEOL. DOCT. EJUSDEMQUE IN ILLUST. ACAD. LUGD. BAT. PROFESSORIS ORDINARII ET ECCLESIÆ IBIDEM PASTORIS.

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu,*
& Nobilissimae FACULTATIS MEDICAE *Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis
ritè ac legitimè consequendis,

Eruditorum Examini submittit

ERICUS GUSTAVUS TOPPIUS, Iltena-Luneburgensis.

Ad diem 29. Aprilis. 1728. hora x. loco solito.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud CONRADUM WISHOFF, 1728.

PLURIMUM REVERENDO
DOCTISSIMOQUE
VIRO,

JUSTO HENRICO SCHAPER,

SUDWALDENSI ALIORUMQUE ADJACENTIUM
OPPIDORUM VERBI DIVINI MINISTRO
VIGILANTISSIMO,
PRÆCEPTORI QUONDAM FIDISSIMO,
FAUTORI ET AMICO PERPETUO AMATO
ET AMANDO,

HANC
INAUGURALEM DISSERTATIONEM
IN HUMANISSIMAM GRATIARUM ACTIONEM

fovet & offert

AUCTOR.

CANDIDE ET BENEVOLE LECTOR.

Suscepi, Academia sic jubente, Inauguralis Speciminis loco, considerandos morbos, qui Incantamentis adscribuntur, ea quidem mente, ut inquiram, quid hi morbi horumque miranda & intricata symptomata vere designent, atque ex caussis naturalibus perpensis, quantum possibile erit, deducam, quod pleraque phænomena, in morbis his obvia, non adscribenda sint fascino, magis, sagis, vel incantationi, sed caussis mere naturalibus. Hoc ut fiat, opus erit, ut simplicissimam phænomenorum indolem luculenta demonstratione detegamus fieri a caussis, nulla ratione supra-naturalibus dicendis. Hic erit Dissertationis scopus, hæc norma. Tu Lector Benevole æquum feras judicium, an sat firma sint proposita, ut destruant eorum, qui contraria statuunt, sententiam. Valeto!

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,

EXPONENS NATURALEM MORBORUM INCANTAMENTIS MAGICIS FALSO ADSCRIPTORUM EXPLANATIONEM.

§. 1.

Originem ducimus ab ipso totius controversiæ statu, in quo potissimum quæritur, an nempe vere tales reperiantur morbi, qui a maleficis hominibus methodo supra-naturali, & quidem mediante dæmonis auxilio & suggestu, postquam pactum cum eo iniverint, in aliis hominibus excitantur.

§. 2. Hæc memorata sententia a tot jam retro seculis adeo firmiter in plerorumque hominum mente invaluit, ut stabilita ferme, & difficile plenum opus sit aleæ intendere hujus eversionem: nihilominus recentiores pensiculate rem considerantes cœperunt dubitare, tam de vi, quæ incantamen-

 tis

tis adscribitur, quam & de vera magorum sagarumque existentia; neque tamen hi omnium primo hanc dubiam declararunt sententiam, sed & ipse jam suo tempore Medicorum princeps HIPPOCRATES, *de morbo sacro*, neutiquam ad magicam superstitionem decurrit, sed, quantum potest, acriter contra magica insurgit, & naturaliter omnia symptomata explicat, etsi mirabilia visa fuerint. Simul inter Ecclesiæ Patres S. AGOBARDUS scripsit singularem librum, quo demonstraret publice, quod magis ceterisque non sit tanta potentia, ut sterilitatem inducere, turbinum & tempestatum diversitates causari, aliaque, quæ plebs iis communiter adscribit, supra-naturalia efficere queant.

§. 3. Et licet illi, qui hac de re scripsere, Auctores magis sagisque, si non impossibiles, tamen incredibiles adscripserint effectus, alii tamen medium amplectendum esse satius duxerunt, iisque, nulla habita auctoritatis ratione, quædam ex his traditis adsumere & credere placuit; certa ergo sequela rem ipsam pluribus subjecere difficultatum tricis: etenim non memorando, quod medium minime efficiat veritatis criterium, tamen maxime necessum fuisset demonstrasse, quare, quum auctoritatem scriptoris in uno rejiciant, contra in aliis adsumant, illa non in omnibus aliis eandem rem tractantibus aut recipiatur, aut prorsus exterminetur.

§. 4. Quum autem plurimi harum rerum scriptores enarrata hæc raro ipsi viderint, aut saltem rem ipsam non requisita circumspectione inquisiverint, hinc quantum in his & tempus & angusti Dissertationis hujus cancelli permittent, lubentius præprimis acta sequemur publica, quum in hisce ut plurimum accuratius paulo examen reperiatur, quamvis & his ipsis haud semper & in omnibus hisce fides haberi queat, prout pluribus hæc deinceps demonstrabuntur.

§. 5. Non quidem illud, quod Auctores pro magorum & morborum ab incantamento caussa stantes, ex sacris litteris afferre conantur, haud videtur proprie huc referendum, quum inde pactum cum diabolo demonstrari nequeat, eoque minus historia 1. SAMUEL. *Cap.* 28. heic locum reperit,

rit, quum ibidem nulla fiat mentio, quod ſaga Endorienſis morbos faſcino ſuo produxerit, neque & heic eandem ob rationem recenſeri poteſt SIMONIS MAGI in ACT. APOSTOL. Cap. 8. hiſtoria. Id vero, quod de magis Ægyptiacis extat, jam multi orthodoxi Theologi, etiam Auguſtanæ Confeſſionis, naturaliter explicari voluerunt, de qua re reminiſcor, quod quondam Conſiſtorialis Cellenſis, *Beatus* I. S. HOSEMANN, ſuis in ſcriptis promiſerit, quod in publicum ſit miſſurus Apologiam Magorum Ægyptiacorum, neque dubito, quin hæc accurante ejus filio, Reverendo GUSTAVO CHRISTOPHORO, HOSEMANN Eccleſiæ Miniſtro Woldenhornenſi, intimo meo amico & ſanguine juncto, lucem ſit viſura.

§. 6. Vix ergo diſcerni ex ſacro Codice poteſt quidquam de pacto cum dæmone inſtituto illorum, qui magi ſagæque incuſati ſunt. Videndum nunc eſt, an ex profanis demonſtrari talia queant, quæ hanc rem ſimiliter tam planam faciant, ut de pacto dæmoniaco & inde derivata incantatione vix aut non cogitandum ſit. Et quidem primo occurrit antiquum illud aſylum Medicorum, quod, ſi in morbis convulſivis vehementioribus remedia aliter præſentiſſima contra dolores, convulſiones & ſpaſmos omnem exuerint efficaciam, ilico confugiant ad commune adagium, eſſe ſupra-naturalia, & a magia diabolica orta, nec poſſe medicinam his malis dare medelam, qua concluſione, quod curare, ſi non ob ignorantiam, ob morbi tamen violentiam, nequeunt, ilico magicum nominant, qua tamen interpretatione vulgo ſatisfieri nolunt.

§. 7. Ipſas conſpice perſonas, quibus hæc imputantur facinora, magos, ſagas & id genus alias, an in his reperias, quid de iis tanto profertur murmure, aut an tanta reorum captivorumque confeſſioni fides tribuenda ſit, ac quidem ſit communiter: equidem res ita ſeſe habet, ut plures extent hiſtoriæ, totque ſint obvii ubique caſus, quibus hi homines ut plurimum melancholicæ temperiei diuque ſecum meditabundi hærentes reperiuntur: notum autem eſt, quod, quæ in

in melancholicis firmior infigitur menti perpetua cogitatione idea, illa exclusis ceteris, fortiter impressa maneat, sique de aliis sermo fiat, hæc intermista eorum imaginatio simul proferatur semper, nec expelli fere possit; sic concipe idem contingere in his: objectum autem præbeant cogitationes de rebus magicis haud extinguibiles, has reputabunt, has meditabuntur, hæ toties repetitæ placebunt, adeo ut tandem omnes, quas his in rebus sibi fingunt, ideas, veritates putent, nec erubescant easdem propalare. Hinc observatum est, quod hi homines publice professi fuerint, se pactum cum dæmone iniisse, se maleficos esse, atque malorum pœnas luere debere; dum tamen sola duntaxat iis nata firmior in hæc magica objecta mentis actio efficit totum malum, iisdem circa cetera vix ac ne vix quidem desipientibus.

§. 8. Quale affert exemplum *Celeb.* VALENTIN. in Pandect. Med. Leg. T. 1. p. 163. seqq. *de Doctore se maleficum censente*; pariter Egregius DAN. SENNERTUS allegat Prax. Lib. 17. p. 9. C. 5. quod sagæ ipsæ in carcerem conjectæ confessæ sint, se mala inflammatoria cum maximis doloribus induxisse civibus illo morborum genere tum afflictis; quæ tamen mala nil præternaturalis portendisse idem testatur SENNERTUS, atque enatos tumores tales similesve fuisse, qui ab interno humorum vitio provenire potuerunt, & quales in aliis etiam sine omni veneficii suspicione observavit curavitque; hac etiamnum ratione fere exacte congruente *Celeb.* VALENTIN. *in Pand. Med. Leg. T. 1. p. 165. meminit vetulæ, se publice veneficam profitentis, & hoc vel illud veneficium commisisse autumantis, quæ tamen imaginatio melancholiæ ortum debebat.* Magnum autem est exemplum Egregii BOHNII *in Opere de offic. Med. dupl. p. 679.* integerrime juxta speciem facti recensitam, quod profecto non excerpi, sed totum huc transscribi mereretur, nisi molem Dissertationis nimium augeret, quare heic compendio hanc recensebo: *Mulier quædam criminis veneficii, pacti & commixtionis cum satana accusata, testibus convicta & ultro confessa,*

demum

demum nihilominus melancholica pronunciata, & a delictis illis absoluta, sponte ipsamet fatebatur & narrabat, quamvis subconfusis admodum & incredibilibus hinc inde circumstantiis, quod sæpius dæmon mox felis fusci, aliquando canis atri, quandoque fuci majoris specie cum ipsa coiverit, seque fœtus dæmoniacos varios gestasse, ac exclusisse tales, qui frustum carnis aut murem æquabant, asserebat, simulque quod partus tales in aqua solutos jumentis propinaverit, quæ inde necata fuerant, imo ipsi quibus custodia demandata erat, jurejurando asseverabant, se congressum dæmonis cum illa conspexisse, &, quod mirum, lintcamina corpori mulieris superinstrata sustulisse, atque baculo pudenda feriisse, ut sic abigerent incubum, & quæ plura erant ludibria; verum enim vero, inquisitione accurate facta, revera amens & per phantasmata turbulenta hæc falsa loqui deprehendebatur mulier, resque ipsa testium imaginationi debebatur, qui, licet adstantes, plus ex auditu & præconceptu opinione, quam rei veritate deposuerunt. Hinc liquet, quod ipsis reis adhiberi nulla fere fides in his propositis queat. Et sane maximum, quod sagas, ita putatas, longe firmiores & pertinaciores in errore reddit, est methodus, qua variis narcoticis linimentis ex opio, hyoscyamo, cicuta, solani somniferi baccis, similibusque, tam inducentibus stuporem, quam & in profundissimo somno mirabilia phantasmatum genera obtrudentibus, paratis, ungunt carpos, pedum plantas, tempora &c. hoc enim facto ilico experiuntur adhibitorum vim, unde miris prius factis ceremoniis, in gyrum nempe eundo, corruunt, altoque sepultæ somno jacent; interim narcotica simul stupendum in modum earum sensorium mutant, ut se ad convivia symposiaque per aërem rapi & volitare, incredibile videre & perficere, concubitum cum dæmone celebrare censeant, &, cessante illiti unguenti vi, evigilantes (dum interim se in eundem, unde avolarant, locum rediisse putant) hæc omnia patrata perpessaque enarrare & asseverare norunt mira facundia. Quales historias sæpe visas recensent plures & Clarissimi Auctores, ut DAN. SENNERTUS *l. cit.* JOH. BAPT. PORTA *in magia natural. Clar.* FRED. HOFMANN. *in*

Differt. de potentia diaboli §. 6. & GODELMANN. *in Tract. de magis Lib. II. Cap.* 4. aliique: quo etiam multum enormis tortura, qua hos accuſatos ad confeſſionem urſerunt, licet re ipſa innocentes eſſent, facere videtur.

§. 9. Corruit ergo ſua ſponte hoc, quod tanquam potiſſimum & potentiſſimum afferebatur, argumentum, ſagarum exiſtentiam & cum dæmone commercium comprobans; videmus nunc facile omnem hominis memoriam, gentium fidem, magiſtratuum edicta & judicia vix quidquam conferre ad probandam exiſtentiam præſtigiatorum, quia in veritatis præjudicium nemo exin aſſerere aliquid valet.

§. 10. Neque hinc obſcurum eſt, quid de teſtimoniis Auctorum allatis ſtatuendum ſit, & an bini ternive teſtes, ut & ipſa ſagarum ita dictarum confeſſio propria ſufficiant ad ſtabiliendam veram earum exiſtentiam, licet etiam teſtes creduli concordent, uti de hac re perquam docte ſcribit Cl. BOHN. *de Offic. Med. dupl. p.* 679. Si enim inquiratur, quales eſſe debeant, & quomodo conſtituti, hic profecto plurima requiruntur; & quidem hos ego æquos rei judices agnoſco, hosque teſtes convoco, qui nulli præjudicio inhærentes, non ſepoſita eorum ſinceritate, ſolam inquirunt exacto ſcrutinio veritatem, neque ſi ſymptomata & cauſſæ, naturalibus majora, videantur, primo, ilico admirabundi putent, ea ab incantatione orta fore; qui enim illa nimis ſubito miratur, is certe ignorantiam ſuam aperte exponit, nec novit incredibilem morborum vim; e contrario autem opus eſt, ut ex incorruptis experimentis Phyſico-Medicis deducat, ad ultimum poſſibile, omnia phænomena, hisque ad amuſſim penſitatis concludat vere, ut res ſe habet: & hæc erant, quæ deſiderabantur in tot enarratis de incantamento obſervatis.

§. 11. Haud igitur ſufficit adducenda hinc & inde experientia, nam & pleraque de his obſervata, ſolitario raroque exemplo ſuffulta, omnem haud exuunt dubitationem, quo minus de inſtituti examinis veritate & accuratione remaneat ingens ſæpe ſcrupulus.

§. 12

§. 12. Etenim si hac (§. 10.) lege & necessario requisita debitaque circumspectione, omni seposito præjudicio & perversa imaginatione, examen fiat, tum profecto contrarium cernitur, & omnia incantamentis adscripta mala a caussis mere naturalibus oriri deprehenduntur, sicque explicari sat commode queunt.

§. 13. Quæ & unica solaque est ratio, quare hodiedum, dum soli fidæ & multiplici experientiæ superstructo scrutinio fidem adhibemus, non vero aliis historiolis, tam rara fiat de incantatione mentio, atque tam altum de ea nunc sit silentium; eoque major sit hujus asseveratio, quoniam plurima occurrentia symptomata rite inspecta, constitutioni morbosæ affectoque corpori debentur; uti ordine pleraque heic recensenda explanabimus.

§. 14. Ita proponitur subito orta cum horrendis & anomalis symptomatibus convulsio pro incantamenti signo; at hujusmodi miram historiam heic allegabo ex Celeb. VALENTIN. Pand. Med. Leg. T. 1. p. 176. ut ex hac inquisita pateat phœnomenorum explicatio: Hysterica nempe, pro dæmoniaca habita, accusabatur incendium & dœmoniacum concubitum patrasse, atque, ut in requisitione perhibetur, illam jam mentis suæ compotem esse, at hoc momento loquela privari contorto capite in dorsum, ventremque intumere, ita ut murmura auditu percipi ab adstantibus possint: verum qui hanc consideras historiam, an igitur fœminam dicendam putabis sagam, dœmoniacam, vel a dæmone obsessam; profecto qui symptomata norunt, in epileptica vel hysterica exagitatione frequentia, alia judicabunt; quid enim, si veram explicemus rei naturam, aliud putas hic evenire, quam quod paroxysmus convulsivus in opisthotonon, sive corporis in postica intorsionem degeneret, nec mirum: quod hic loquela durante paroxysmi vi pereat, cum cerebrum mire patiatur; frequentia autem sunt hystericis murmura ventris, quæ ingruente earum passione multum audias; etenim nervosissimæ sunt intestina, atque motu peristaltico perpetuo aguntur: si nunc caussa hunc motum natu-

raliter perficiens augeatur sua in actione, major fiet motus vermicularis, adeoque affrictio major laterum intestinorum, unde sonorum adstantibus auditur murmur; quod certe ratiocinium ubique locun reperit, ut igitur incantationi minime adscribenda sint hæc symptomata, sed caussis simplicissimis & naturalibus: neque & subito orta convulsio convincere mentem potest, quod ab incantatione excitari queat; sæpe enim tam subito oritur epilepsia a multiplici nec prævisa caussa producta, ut nullum fere signum hujus jamjam instantis insultus eruere queas: *idemque morbus adeo mira facie variatus tam mirabilis apparet, ut Diis, dæmonibus, iræ divinæ, incantamentis & similibus caussis naturalibus majoribus adscriptus sæpe fuerit*, inquit *Excellentiss. Dom. Prof.* BOERHAAVE *in Aphor. de cognosc. & curand. morb. de Epileps.* §. 1072. pergitque *sequenti* §. *nullam gesticulationem, inflexionem posituramque nosci, quam non aliquando exhibuerit*; porro *omnes quoque nonnunquam hunc morbum æmulari motus, cursus, ambulationis, gyrationis, prostrationis, decubitus, erecti rigidique corporis species*, eadem ingenii acie ait prælaudatus *D.*BOERH.

§. 15. Equidem non video, quid juvet, ut & tanquam signum diabolici pacti aut incantamenti huc accenseatur blasphematio Dei ejusque verbi abusus, & obscœnarum econtrario rerum tractatio: qui enim novit melancholiam, maniam, quæ uno duntaxat gradu melancholia major est, rabiem caninam similesque morbos hanc in ægris producere constitutionem, ut recto rationis usu priventur, & jam mente captis indifferens sit, quid proferant, cum sibi non constent, nec ipsi, an mala an bona loquantur, sciant, an ergo hos tam misere affectos accusabis, quod dæmoni ex pacto associati nunc blasphemiis divinum feriant Numen? esset certe factum nulli rationi innixum. Namque in homine a cane rabido demorso orta fuisse blasphematio observata est *Celeberr.* VALENTIN. *Pand. Med. Leg. T.* 1. *p.* 244. cum tamen nulla unquam suspicio pacti dæmoniaci visa fuerit: sed miser ante morsum sanus, nunc ita per rabiem mutatus hæc protulit, atque id hoc in malo, asserente ita *Excell. D.*

Prof.

Prof. BOERHAAVIO *Aphor.* §. 1138. a cogitationum alienarum & insuetarum perturbata valde serie ortum trahit: in mania item horrendas excitari imaginationes idem Celeberr. Vir asserit *l. cit.* §. 1120. ergo profecto idearum naturam sensa exprimerit, minime curando, quid aut quam rem tangant.

§. 16. Sed regeritur, nihilominus hanc rem probari inde, quod videatur hoc hominum genus varias detegere revelationes rerum, quæ aut jam facta sunt, aut fient deinceps, videretur hoc multum stringere argumentum, quod nempe prævisæ a dæmone res his detectæ hominibus proderentur, quæ tamen naturaliter scitu impossibiles forent: veruntamen imprimis maximopere in dubium vocatur historica fides; cum enim hæc, ut prius satis superque demonstravi in supra allegatis, tam immensum fallebat, sic & majorem requirerem ejus veritatem, quoniam etiam tam multiplicia, mox hujus, mox illius rei proferunt, fit sæpe, ut unum ex tot millenis vagis dictis tractu temporis veritatem assequatur, illi autem, qui revelationem hæc appellari volunt, mirum quantum hallucinantur!

§. 17. Pluribus autem idem confirmare tentant, ut si accusatus peregrinas loquatur sine prævia instructione linguas, & quidem id tanquam magnæ & profundæ meditationis res consideratur; sed eadem prius allegata ratio de veritate historica dubia hic repetenda erit: dein quoque hic multum facit considerasse ipsos homines, qui licet stupidi videantur, tamem olim audivere verba quædam linguæ cujuscunque peregrinæ, quæ licet ante non contemplata multum, nunc tamen, turbato toto cerebro, atque liquore nerveo vehementius exagitato, recidunt, exprimuntur, atque sic imponunt adstantibus linguarum harum scientiam: exemplum hujus tradunt ebrii homines, qui licet de vulgo geniti, & peregrinæ linguæ omnino ignari sint, dum mente constant, tamen in ipsa ebrietate varia proferunt alienæ sibi linguæ verba, quæ in pristinam redeunt memoriam.

§. 18. Neque hic robur, omnem humanam vim superans,

quidquam dilucidationis affert in re tam obſcura incantationis, aut confirmabit, quod hi tam ingenti robore validos habeant muſculos, ut nec catenas, carceres &c. timeant, omniaque diffringere levi negotio valeant, quæ incredibilia peractu cenſeres: at vero commune id ſignum eſt in maniacis, teſte *Excell. Prof.* BOERHAAVIO, *l. cit.* §. 1120. dum in hoc morbo immenſum robur muſculorum eſſe inquit, quod ergo a cauſa morbifica hac pendere, non vero ab incantamento, debet.

§. 19. Maximum autem phænomenon certiſſime ſupra-naturalia & præſtigioſa monſtrans eſſe ajunt, quod videant varia heterogenea excluſa vomitu, alvo & abſceſſibus; quod fieri tamen poteſt per generata ex ovis inſectorum, cum cibo potuque ingeſtis, inſecta, quæ ſedem ſuam ibi figere valent, atque horrenda ſymptomata edunt; ita & vomitu & fortiori corporis concuſſu ſua ſede depelli poſſunt & eliminari: pariter uti MATHYRIN DE LIGNAC, *ſur la generat. des inſectes dans le corps*, obſervat, quandoque in abſceſſibus reperiri varia inſectorum genera, quæ generata in corporis partibus hærentia, ſibi & vicinis obſtructionem faciant, atque irritationem creent, unde ſupervenit haud difficulter inflammatio, quam excipit ſæpe abſceſſus, ſic excutiuntur hæc ipſa una cum pure inſecta, ſimplici nunc explanatione mali, aliter haud facile concipienda; ſed infertur contra, quod ſæpe acus, filamenta ceteraque heteroclita per abſceſſus ſuppuratos de corpore abeant; eſt fateor res ſtupenda, & modus, quo in corpore gignuntur, omnem videtur effugere de his conceptum; ni ſceleratæ fraudes, quæ his in malis aſtute producuntur, concomitarentur. Unam hic recenſebo hiſtoriam (quarum plurimæ poſſent enarrari) hæc clare demonſtrantem, quæque paucis abhinc annis Annebergæ contigit: Namque puella ſeſe ab incantamento orta mala pati confitebatur publice; conſtituebantur præter medicum a tribunali commiſſarii, qui omnia inſpicerent, atque puella cuſtodiebatur, poſt inquiſitionem apparebat abſceſſus, atque eo ſuppurato acus prodibant prima deli-

deligatione ſine capitulis plurimæ; at altera deligatione & reliquis inſequentibus, reperiebantur varia heterogenea filamenta & cetera, quibus conſpectis res dubia commiſſariis videbatur, hique tale inſtituebant examen, & tanto cum rigore, ut confeſſa tandem fuerit, ſe ipſam abſque ſenſili dolore has acus per cutim in pinguedinem intruſiſſe, dein autem fefelliſſe, quod alia appoſuerit, ut ſic, dum ſe pro incantata ſiſteret, receptis eleemoſynis paupertati ſuæ conſuleret, illaque præſentibus judicibus intruſit laxæ cuti pone mammam acus abſciſſis capitulis ſat commode. Sic certo patet, quam fallax ſit judicium tale tamque præcox, quale poſt primam curationem renunciabatur, ſed impoſtura apparuit, cum rigor & minæ reliquis ſuperadderentur, licet Medicus magis lucro, quam veritati inhians acta hæc contra commiſſarios imprimi curaverit. Hinc ſole meridiano clarius elucet, quod de tot deſcriptis, & auctoritate publica magiſtratuum donatis hiſtoriis earumque veritate cenſendum ſit in hiſce, quam quoque materiem jam prius §. 9. detegimus.

§. 20. Poſtremo autem, ſi curam ſpectare velles allegatorum morborum, eſſet in his procedendum, prout in aliis præmiſſis viam monſtravimus; non enim eſt remediis incantationi dicatis, ridiculis certe, ut ſtercori humano ſ. v. quo odium diabolo excitent in humanum genus, fidendum, ſed potius inquirenda ſunt ipſa phænomena, eorumque naturalis conſtitutio, ut ita poſſemus rite inſpecto malo ejus cauſſæ obviam ire: ſi ergo ab imaginatione melancholica ortum traxerit malum, contrario experimento ſæpe ita mutatur totum ſenſorium commune, ut hi in priſtinum redeant ſtatum, prout §. 7. dixi. Si epilepſiam videas mira convulſione prodeuntem, videſis, an inquirere queas ejus naturam & ortum, num idiopathica ſit, an ſympathica, cum hæc ſæpe integram admittat curam, illa autem vix ullam, & ne ſemper quidem palliationem; ſi cernis ab affectione hyſterica oriri malum, opus eſt, ut ea adhibeas, quæ anthyſterica nominantur, tali tamen tamque cau-

ta circumſpectione, qualem morbi genius, ſubjectum & reliqua requirunt: ſic poteris remediis naturalibus ſæpe tollere, ſæpe autem mitigare tantum hæc omnia ab incantamentis fallo allegata mala, ſæpe & in nimia morbi violentia efficies remediis omnino nihil. Hacque ratione pertractanda res erat, ut ſic effugeremus labyrinthos, queis toties plurimi impliciti ſeſe extricare non potuerunt. Summo itaque Numini gratias maximas refero, quod ad hæc perficienda vires benefice dederit, atque ſic huic Diſſertationi coronidem impono.

F I N I S.

